

Възможност за създаване на счетоводна информация за трансакционните разходи

Направеното предварително проучване на литературата показва, че в нашата страна няма традиции за създаване на счетоводна информация за трансакционните разходи. Причините за това според нас трябва да се търсят в няколко посоки:

- Непознаване на природата на трансакционните разходи и недооценяване на тяхната роля и значение за информационното осигуряване на управлението на отделното предприятие.

- Трудности при разграничаването на трансакционните разходи в общата съвкупност от разходи на предприятието.

- Многообразието от критерии за класифициране на трансакционните разходи.

Традиционно у нас счетоводно отчитане на разходите се извършва в два аспекта - отчитане на разходите по икономически елементи и по функционално предназначение. Аналитичното отчитане на разходите по икономи-

чески елементи обикновено е насочено към по-детайлно диференциране на вида на разхода. Аналитичното отчитане на разходите по функционално предназначение, от своя страна, е ориентирано към създаване на подходяща информация за калкулиране на себестойности по видове продукти и по статии на калкулацията и за осъществяване на контрол (по структурни подразделения, звена, цехове).

Въз основа на направения вече обзор на определенията и типологизационните схеми на ТР и общоприетите счетоводни класификационни модели на разходите ние приемаме за трансакционни в едно предприятие разходите по продажби, административните разходи, разходите за заплати и осигуровки на управленския персонал в производствените подразделения, като към тях прибавяме и загубите, понесени в резултат на неизпълнение на договори.

На основата на използваната от Coase (1960) типология на трансакционните разходи²⁵ сега действащата практика за счетоводно отчитане на този вид разходи може да бъде обобщена, както е показано в табл. 1.

²⁵ Типологията на Coase (1960) се явява най-подходяща от изброените вече за практическото идентифициране на трансакционните разходи в отделното предприятие. В новинституционалната литература тя се е превърнала в стандарт при анализа на трансакционните разходи на микроиво (вж. напр. Richter, Furlbotn 2010, p. 58 - 61), основа е на Уилямсовата икономика на трансакционните разходи (Williamson, 1985). Wallis и North (1986) също базират своя подход за оценка на съвкупните трансакционни разходи на националното стопанство в значителна степен на предложената от Коуз класификация.